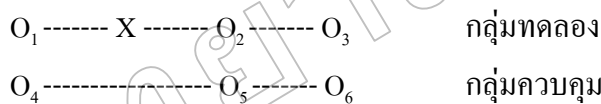

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบศึกษา 2 กลุ่ม วัดซ้ำ (Repeated Measures Design: Two Group) 3 ระยะ คือ ก่อนการทดลอง สิ้นสุดการทดลอง และหลังการทดลองเสร็จสิ้น 2 สัปดาห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลของการระลึกถึงความหลัง ร่วมกับการบำบัดเพื่อการรับรู้วัน เวลา สถานที่ บุคคล ต่อความสามารถในการรู้คิดและความผาสุก ในชีวิตของผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อม ที่เข้าร่วมโปรแกรมเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วม โปรแกรม โดยมีรูปแบบการทดลอง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการทดลอง

โดยกำหนดให้

O ₁	หมายถึง	การประเมินความสามารถในการรู้คิดและความผาสุกในชีวิตของกลุ่มทดลองในระยะก่อนการทดลอง
X	หมายถึง	การเข้าร่วมโปรแกรมการระลึกถึงความหลังร่วมกับการบำบัดเพื่อการรับรู้วัน เวลา สถานที่ และบุคคล
O ₂	หมายถึง	การประเมินความสามารถในการรู้คิดและความผาสุกในชีวิตของกลุ่มทดลองในระยะสิ้นสุดการทดลอง
O ₃	หมายถึง	การประเมินความสามารถในการรู้คิดและความผาสุกในชีวิตของกลุ่มทดลองในระยะติดตามผล
O ₄	หมายถึง	การประเมินความสามารถในการรู้คิดและความผาสุกในชีวิตของกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง
O ₅	หมายถึง	การประเมินความสามารถในการรู้คิดและความผาสุกในชีวิตของกลุ่มควบคุมในระยะสิ้นสุดการทดลอง
O ₆	หมายถึง	การประเมินความสามารถในการรู้คิดและความผาสุกในชีวิตของกลุ่มควบคุมในระยะติดตามผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อม ที่มีอายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป มีภาวะสมองเสื่อมอยู่ในระดับน้อย และมีภูมิลำเนาอยู่ใน จังหวัดลพบุรี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิง มีภาวะสมองเสื่อมอยู่ในระดับน้อย อาศัยอยู่ในอำเภอพัฒนานิคม ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 24 คน โดยแบ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลอง 12 คน และกลุ่มควบคุม 12 คน ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด ดังนี้

1. ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
2. ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคสมองเสื่อมซึ่งมีความรุนแรงระดับเล็กน้อย โดยมีขั้นตอน

การวินิจฉัย ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมโดยใช้แบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น ฉบับภาษาไทย ที่แปลโดย คณะกรรมการจัดทำแบบทดสอบสภาพสมองเบื้องต้น และสถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ (2542) มีเกณฑ์การให้คะแนนคือ มีค่าคะแนนต่ำกว่า 23 คะแนนในผู้สูงอายุที่เรียนสูงกว่าระดับประถมศึกษา มีค่าคะแนนต่ำกว่า 18 คะแนนในผู้สูงอายุที่เรียนระดับประถมศึกษา และมีค่าคะแนนต่ำกว่า 15 คะแนนในผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือ และเพื่อให้ได้ผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมแท้จริงที่ไม่ใช่ผู้สูงอายุภาวะซึมเศร้า เนื่องจากมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงได้ใช้แบบวัดความเศร้าในผู้สูงอายุไทย (TGDS) ร่วมในการคัดกรองผู้สูงอายุภาวะซึมเศร้าออก โดยผู้สูงอายุต้องมีระดับคะแนนความซึมเศร้าอยู่ในช่วงคะแนน 0 - 12 คะแนนซึ่งหมายถึงไม่มีภาวะซึมเศร้า

2.2 เมื่อได้ผลการคัดกรองดังกล่าวผู้วิจัยนำผู้สูงอายุไปพบแพทย์เพื่อรับการวินิจฉัยตามหลักการวินิจฉัยใน DSM IV (Diagnosis and Statistical Manual of Mental Disorder, 4th ed) พิจารณาความรุนแรงของโรคตามการวินิจฉัยของแพทย์อยู่ในระดับน้อย

3. มีความสามารถในการรับรู้และสื่อความหมายได้
4. มีความสมัครใจและยินยอมให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

เกณฑ์การคัดออกจากกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria)

การวิจัยครั้งนี้กำหนดเกณฑ์การคัดกลุ่มตัวอย่างออก คือ ไม่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมได้จนเสร็จสิ้นการดำเนินงานวิจัย ซึ่งในขณะที่เข้าร่วมโปรแกรมมีผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง 2 คน ไม่สามารถเข้าร่วมจนเสร็จสิ้นโปรแกรมได้

ขนาดตัวอย่าง

เนื่องจากยังไม่พบรายงานการวิจัยการระลึกถึงความหลังร่วมกับการบำบัดเพื่อการรับรู้ วันเวลา สถานที่ และบุคคล ต่อความสามารถในการรู้คิด และมีข้อจำกัดเกี่ยวกับจำนวนผู้สูงอายุที่ศึกษา ประกอบด้วยการวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Repeated Measure ANOVA ซึ่งสามารถใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยได้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดว่าใช้ได้ตั้งแต่ 6 รายขึ้นไป (Munro, 1997) ในการวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดจำนวนผู้สูงอายุ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 ราย รวมทั้งหมด 24 ราย โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตามที่กำหนดไว้

การสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ซึ่งมีขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตจากคณะกรรมการจริยธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา เสนอต่อนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี เพื่อขออนุญาตทำการวิจัยในพื้นที่
2. เนื่องจากผู้สูงอายุแต่ละอำเภอมีลักษณะคล้ายคลึงกันในด้าน ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ ระดับการศึกษา รายได้ เป็นต้น และอยู่ในสังคมที่มีลักษณะคล้ายกัน ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มตัวอย่างมา 1 อำเภอ ซึ่งจังหวัดชลบุรีประกอบด้วย 9 อำเภอ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จับฉลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling without Replacement) เลือก 1 อำเภอ จาก 9 อำเภอ คือ อำเภอพัฒนานิคม
3. เนื่องจากอำเภอพัฒนานิคมประกอบด้วย 9 ตำบล ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มตำบล โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จับฉลากแบบ ไม่ใส่คืน เพื่อทำการศึกษา 2 ตำบล คือ ตำบลพัฒนานิคม และตำบลน้ำสุด
4. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชนของตำบลพัฒนานิคม และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยน้ำสุด เพื่อขอรายชื่อและที่อยู่ของผู้สูงอายุในเขตตำบลพัฒนานิคมและ ตำบลน้ำสุด ในช่วงเดือน มกราคม ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2552 จากแฟ้มทะเบียนผู้สูงอายุของแต่ละตำบล ซึ่งมีจำนวนผู้สูงอายุ 1,647 คน และ 511 คน ตามลำดับ และนำรายชื่อผู้สูงอายุทั้งหมดจาก 2 ตำบลมาคัดกรองโดยการสอบถามผู้นำสุขภาพชุมชนเพื่อค้นหาผู้สูงอายุที่มีความสามารถรับรู้และสื่อสารเข้าใจ และนัดหมายเข้าพบผู้สูงอายุที่บ้านเพื่อแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์การวิจัย และดำเนินการคัดกรองผู้สูงอายุด้วยตนเอง โดยใช้แบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น ฉบับภาษาไทย และแบบวัดความเครียดในผู้สูงอายุไทย เพื่อค้นหาผู้สูงอายุตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้

5. หลังจากคัดกรองเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบผู้สูงอายุที่มีค่าคะแนนสภาพสมองเบื้องต้นต่ำกว่า 23 คะแนนในผู้สูงอายุที่เรียนสูงกว่าระดับประถมศึกษา มีค่าคะแนนต่ำกว่า 18 คะแนนในผู้สูงอายุที่เรียนระดับประถมศึกษา และมีค่าคะแนนต่ำกว่า 15 คะแนนในผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือ จากการคัดกรองเบื้องต้นพบผู้สูงอายุที่มีค่าคะแนนสภาพสมองเบื้องต้นต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดข้างต้น 31 คน ผู้วิจัยนำผู้สูงอายุไปเข้าพบแพทย์เพื่อรับการวินิจฉัย ตามหลักการวินิจฉัยใน DSM IV (Diagnosis and Statistical Manual of Mental Disorder, 4th ed) พิจารณาความรุนแรงของโรคตามการวินิจฉัยของแพทย์อยู่ในระดับน้อยได้ผู้สูงอายุ 25 คน และผู้สูงอายุ 1 คน มีความประสงค์ขอรับการรักษาโดยวิธีการใช้ยา ดังนั้นจึงมีผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 24 คน

6. ผู้วิจัยจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้งหมด 24 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีการจับสลากแบบไม่คืนที่ สุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 ราย ซึ่งในขณะที่เข้าร่วมโปรแกรมมีผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง 2 คน ไม่สามารถเข้าร่วมจนเสร็จสิ้นโปรแกรมได้ ทำให้กลุ่มทดลองเหลือผู้สูงอายุเข้าร่วมโปรแกรม 10 คน

7. ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่าง และแนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการทดลอง และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมเป็นตัวอย่างการวิจัย เมื่อผู้สูงอายุตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้ว จึงให้ลงนามยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ในใบพิทักษ์สิทธิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากผู้วิจัยต้องการกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมอยู่ในระดับเล็กน้อย และไม่มีภาวะซึมเศร้าหรือมีภาวะซึมเศร้าระดับเล็กน้อย จึงต้องอาศัยเครื่องมือในการคัดกรอง โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 แบบวัดความเศร้าในผู้สูงอายุไทย (TGDS) เป็นแบบวัดที่กลุ่มฟื้นฟูสมรรถภาพสมอง ได้พัฒนามาจาก (Yesavage, 1983 อ้างถึงใน กลุ่มฟื้นฟูสมรรถภาพสมอง, 2537) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยนำแบบวัดความเศร้าในผู้สูงอายุไทยไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 275 ราย ทั่วประเทศไทย อายุระหว่าง 60- 70 ปี เป็นเพศชาย 121 ราย และเพศหญิง 154 ราย นำไปหาค่าความเที่ยงด้วยสูตรคูเดอร์- ริชาร์ดสัน 20 (Kuder Richardson- 20: KR- 20)

ได้ค่าความเที่ยงในผู้สูงอายุเพศหญิงเท่ากับ .94 และผู้สูงอายุเพศชายเท่ากับ .91 ค่าความเที่ยงรวมเท่ากับ .93 และจากการศึกษาของ ชัดเจน จันทรพัฒน์ สุนตตรา ตะบูนพงค์ และวันดี สุทธรังสี (2547) ได้นำแบบวัดนี้ไปใช้กับผู้สูงอายุในโรงพยาบาลทั่วไปภาคใต้ของไทย หาค่าความเที่ยงโดย สุตระกูเคอร์-ริชาร์ดสัน 21 ได้ค่าเท่ากับ .83 แบบวัดนี้มีจำนวน 30 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นความรู้สึเกี่ยวกับตนเอง จิตใจ และสังคม โดยตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” มาตราประเมินแบบถูกผิด การคิดคะแนน ข้อ 1, 5, 7, 9, 15, 19, 21, 27, 29, 30 ถ้าตอบว่า “ไม่ใช่” ได้ 1 คะแนน ข้อที่เหลือ ถ้าตอบว่า “ใช่” ได้ 1 คะแนน ซึ่งระดับคะแนนที่ใช้เป็นเกณฑ์วัดระดับความเศร้า มีดังต่อไปนี้

0- 12	คะแนน	หมายถึง	ปกติ
13- 18	คะแนน	หมายถึง	มีความเศร้าเล็กน้อย
19- 24	คะแนน	หมายถึง	มีความเศร้าปานกลาง
25- 30	คะแนน	หมายถึง	มีความเศร้ารุนแรง

1.2 แบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น ฉบับภาษาไทย (MMSE-Thai 2002) ของ คณะกรรมการจัดทำแบบทดสอบสภาพสมองเบื้องต้นและสถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ (2542) ที่แปลมาจากของ (Folstein et al., 1975) ประกอบไปด้วยการประเมิน 6 ด้านคือ การรับรู้สถานที่ (Orientation) การจดจำ (Registration) ความตั้งใจ (Attention) การคำนวณ (Calculation) การใช้ภาษา (Language) การระลึกได้ (Recall) ซึ่งแบบประเมินนี้ได้รับความนิยมใช้คัดกรองภาวะสมองเสื่อมมากที่สุดและได้แปลเป็นหลายภาษา ลักษณะของแบบทดสอบมีจำนวน 11 ข้อ ซึ่งเป็นการทดสอบสมรรถภาพสมองในส่วนต่าง ๆ โดยประเมินจาก

1. การรับรู้เกี่ยวกับเวลา (Orientation for Time) ใช้คำถาม 5 ข้อ ตอบถูกได้ ข้อละ 1 คะแนน
2. การรับรู้สถานที่ (Orientation for Place) โดยใช้คำถาม 5 ข้อ ตอบถูกได้ข้อละ 1 คะแนน
3. การบันทึกความจำ (Registration) โดยให้ผู้สูงอายุจำชื่อสิ่งของ 3 อย่าง ถ้าตอบถูก 1 อย่าง ให้ 1 คะแนน ในกรณีมีการทำการทดสอบซ้ำภายใน 2 เดือนในเปลี่ยนคำใหม่
4. การทดสอบสมาธิและการคำนวณ (Attention/ Calculation) โดยให้ผู้สูงอายุลบเลขในใจจาก 100-7 ซ้ำไปเรื่อย ๆ 5 ครั้ง ครั้งที่ลบถูกได้ 1 คะแนน (ไม่ต้องทำการประเมินในผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือ)
5. การทดสอบความจำระยะสั้น (Recall) โดยให้ผู้สูงอายุบอกชื่อสิ่งของที่ได้ออกไว้แล้ว จากข้อ 3 ตอบถูก 1 อย่างให้ 1 คะแนน

6. การบอกชื่อสิ่งของ (Naming) โดยให้ผู้สูงอายุสิ่งของ 2 อย่าง หากบอกได้ถูกต้องว่าของสิ่งนั้นคืออะไร ให้ 1 คะแนน

7. การพูดทวนสิ่งที่ได้ยิน (Repetition) โดยให้ผู้สูงอายุนั่งประโยค 1 ประโยคแล้วให้พูดทวนทวนประโยคที่ได้ยิน หากพูดทวนทวนได้ถูกต้องให้ 1 คะแนน

8. การทดสอบเกี่ยวกับการเข้าใจความหมายและการทำตามคำสั่ง (Verbal Command) โดยให้ผู้สูงอายุนั่งทำตามคำสั่ง 3 ขั้นตอน หากทำได้ถูกต้องให้ 1 คะแนน ในแต่ละ 1 ขั้นตอน

9. การทดสอบการอ่านและการทำตามสิ่งที่ได้อ่าน (Written Command) โดยให้ผู้สูงอายุนั่งอ่านและทำตามคำที่กำหนด หากอ่านและทำได้ถูกต้องให้ 1 คะแนน (ไม่ต้องทดสอบในผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือ)

10. การทดสอบการเขียน (Writing) โดยให้ผู้สูงอายุนั่งเขียนประโยคที่มีความหมาย 1 ประโยค ซึ่งประโยคต้องประกอบด้วย ประธาน กริยา กรรม อ่านและเข้าใจ มีความหมาย หากเขียนได้ถูกต้องให้ 1 คะแนน (ไม่ต้องทดสอบในผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือ)

11. การทดสอบความสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างตากับมือ (Visuoconstruction) โดยให้ผู้สูงอายุนั่งวาดรูปห้าเหลี่ยมตามตัวอย่างที่กำหนด หากวาดได้ถูกต้องให้ 1 คะแนน

คณะกรรมการการจัดทำแบบทดสอบสภาพสมองเบื้องต้นและสถาบันบันเวยศาสตร์ผู้สูงอายุ (2542) ได้วิเคราะห์ค่าความตรงและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยนำไปทดลองใช้ในผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 60 ปี จำแนกเป็น 4 กลุ่ม พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือ มีค่าความไวร้อยละ 35.4 ค่าความจำเพาะร้อยละ 81.1 ผู้สูงอายุที่เรียนระดับประถมศึกษา มีความไวร้อยละ 56.6 มีความจำเพาะร้อยละ 93.8 ผู้สูงอายุที่เรียนสูงกว่าระดับประถมศึกษา มีค่าความไวร้อยละ 92.0 ค่าความจำเพาะร้อยละ 92.6 และการศึกษาของ ชูติมา สืบวงศ์ลี (2544) ได้นำแบบประเมินไปใช้กับผู้สูงอายุอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการทดสอบซ้ำ (Test-Retest Method) มีระยะเวลาห่าง 1 สัปดาห์ นำคะแนนมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ .90

การแปลผล คะแนนแบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ซึ่งมีคะแนนเต็ม 23 คะแนน (ไม่ต้องสอบถามในข้อที่ 4, 9 และ 10) คะแนนรวมต่ำ หมายถึง มีความบกพร่องของสมรรถภาพสมองมาก คะแนนรวมสูง หมายถึง มีความบกพร่องของสมรรถภาพสมองน้อย (เกณฑ์ปกติต้องมีคะแนนรวมมากกว่าหรือเท่ากับ 14 คะแนน)

2. ผู้สูงอายุที่เรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งมีคะแนนเต็ม 30 คะแนน คะแนนรวมต่ำ หมายถึง มีความบกพร่องของสมรรถภาพสมองมาก คะแนนรวมสูง หมายถึง มีความบกพร่องของสมรรถภาพสมองน้อย (เกณฑ์ปกติต้องมีคะแนนรวมมากกว่าหรือเท่ากับ 17 คะแนน)

3. ผู้สูงอายุที่เรียนสูงกว่าระดับประถมศึกษา ซึ่งมีคะแนนเต็ม 30 คะแนน คะแนนรวมต่ำ หมายถึง มีความบกพร่องของสมรรถภาพสมองมาก คะแนนรวมสูง หมายถึง มีความบกพร่องของสมรรถภาพสมองน้อย (เกณฑ์ปกติต้องมีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 22 คะแนน) (คณะกรรมการจัดทำแบบทดสอบสภาพสมองเบื้องต้น และสถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 2542)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อม แบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น แบบประเมินความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อม เป็นชุดคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 7 ข้อ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ความเพียงพอของรายได้ แหล่งที่มาของรายได้ การมีโรคประจำตัว

2.2 แบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น ฉบับภาษาไทย (MMSE-Thai 2002) เป็นแบบประเมินสมรรถภาพสมอง ที่คณะกรรมการจัดทำแบบทดสอบสภาพสมองเบื้องต้นและสถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ (2542) แปลมาจากของ (Folstein et al., 1975) ชุดเดียวกับแบบประเมินที่ใช้ในการคัดกรองผู้วิจัยใช้แบบประเมินทั้งหมด 4 ครั้ง ครั้งแรกเพื่อคัดกรอง ครั้งที่สองประเมินก่อนการทดลองโดยห่างจากครั้งแรก 5 สัปดาห์ ครั้งที่สามประเมินหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที ห่างจากครั้งที่สอง 5 สัปดาห์ และครั้งที่สี่ประเมินหลังการทดลองเสร็จสิ้น 2 สัปดาห์ ห่างจากครั้งที่สาม 2 สัปดาห์ ดังนั้นในหัวข้อที่ 3 การบันทึกความจำผู้วิจัยจะเปลี่ยนคำในการทดสอบสลับกันในแต่ละครั้งเนื่องจากระยะห่างของการประเมินน้อยกว่า 2 เดือน

2.3 แบบวัดความพึงพอใจในชีวิตที่สร้างขึ้นโดย เซอร์รี่ ทองเพ็ญ (2537) ซึ่งสร้างโดยอาศัยแนวคิดที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของ ลอว์ตัน (Lawton, 1983) และริฟ (Ryff, 1989) ต่อมา เฉลิมวรรณ เกตุสวัสดิ์ (2546) ได้นำไปใช้กับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุอำเภอบางระจัน จำนวน 33 ราย วิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .87 เนื้อหาของแบบวัดนี้จะกล่าวถึงการยอมรับตนเองทั้งในสิ่งดีและไม่ดี การกล้าคิดกล้าตัดสินใจในสิ่งที่ตนเห็นว่าดี การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น การเปิดใจกว้าง ยอมรับประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ ความพึงพอใจในชีวิต และ

ความรู้สึกว่าเรงเบิกบานใจ หรือมีความสุขในการดำเนินชีวิต โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประเมิน
ความรู้สึกดังกล่าวด้วยตนเอง

แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 20 ข้อ ประกอบด้วยข้อที่มีความหมายทางบวก และข้อที่มีความหมายทางลบ ในแต่ละข้อเป็นประโยคบอกเล่า ประกอบด้วยมาตรประเมินค่า 4 หน่วย ได้แก่ “เห็นด้วยมากที่สุด” จนถึง “ไม่เห็นด้วย” โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบเพียง 1 คำตอบเท่านั้น

ข้อความที่มีความหมายทางบวก มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

4 คะแนน เมื่อผู้ตอบเลือกตอบว่า “เห็นด้วยมากที่สุด” เมื่อข้อความนั้นตรงกับ
ความรู้สึกหรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

3 คะแนน เมื่อผู้ตอบเลือกตอบว่า “เห็นด้วยมาก” เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึก
หรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นบ่อย

2 คะแนน เมื่อผู้ตอบเลือกตอบว่า “เห็นด้วยน้อย” เมื่อข้อความนั้นตรงกับความรู้สึก
หรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นเป็นบางครั้ง

1 คะแนน เมื่อผู้ตอบเลือกตอบว่า “ไม่เห็นด้วย” เมื่อข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึก
หรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

ข้อความที่มีความหมายทางลบจะทำให้คะแนนตรงกันข้ามกับข้อความที่มีความหมาย
ทางบวก

เกณฑ์การตัดสินระดับความผาสุกในชีวิต มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 คะแนน หมายถึง มีความผาสุกในชีวิตระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 คะแนน หมายถึง มีความผาสุกในชีวิตระดับ
ปานกลางค่อนข้างน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 คะแนน หมายถึง มีความผาสุกในชีวิตระดับ
ปานกลางค่อนข้างมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.00 คะแนน หมายถึง มีความผาสุกในชีวิตระดับมาก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง คือ โปรแกรมการระลึกถึงความหลังร่วมกับการ
บำบัดเพื่อการรับรู้วัน เวลา สถานที่ และบุคคล ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยดัดแปลงมาจากงานวิจัยของ
(Ito et al., 2007) และเรณู อินทร์ตา (2548) ร่วมกับการศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง ภายใต้คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โปรแกรมประกอบด้วย แผนการระลึก
ถึงความหลังอย่างมีรูปแบบ โดยการกำหนดหัวข้อตาม ระยะพัฒนาการของชีวิต ได้แก่ ระลึกถึง
ความประทับใจในวัยเด็ก (ช่วงอายุ 3-12 ปี) วัยรุ่น (ช่วงอายุ 12-20 ปี) วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (ช่วงอายุ

21-40 ปี) วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย (ช่วงอายุ 41-60 ปี) วัยสูงอายุตอนต้น (ช่วงอายุ 60) และระลึกถึงวัยสูงอายุตอนปลายถึงปัจจุบัน (ขึ้นกับอายุของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมวิจัย) โดยในทุก ๆ ขั้นตอนผู้วิจัยจะใช้การบำบัดเพื่อการรับรู้วัน เวลา สถานที่ และบุคคล และทบทวนเรื่องที่ระลึกถึงในแต่ละครั้ง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ผู้วิจัยนำโปรแกรมการระลึกถึงความหลังที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยดัดแปลงมาจากการวิจัยของ (Ito et al., 2007) และเรณู อินทร์ตา (2548) ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมพร้อมทั้งขอคำแนะนำ และปรับปรุงโปรแกรมตามคำแนะนำ จากนั้นนำโปรแกรมการระลึกถึงความหลังไปตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านพิจารณาความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวช 1 ท่าน อาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ 1 ท่าน อาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา 2 ท่าน และพยาบาลผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 1 ท่าน นำโปรแกรมมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ปรับความชัดเจนในการระบุระยะเวลาของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโปรแกรม เพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมในการฝึกการรับรู้วัน เวลา สถานที่และบุคคล และปรับความชัดเจนของเนื้อหาในส่วนของสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระตุ้นการระลึกถึงความหลัง และผู้วิจัยนำมาพิจารณาพร้อมกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข และนำโปรแกรมการระลึกถึงความหลังร่วมกับการฝึกการรับรู้วัน เวลา สถานที่ และบุคคลไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่าง คือผู้สูงอายุตำบลหนองนา อำเภอนาคู จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม ถึงวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2553 จำนวน 2 ราย และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามปัญหาที่พบจริงจากการนำไปทดลองใช้ ซึ่งพบว่า คำถามที่ถามผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ระลึกถึงความหลังในแต่ละช่วงวัย ผู้สูงอายุมีความเข้าใจและสามารถระลึกถึงได้ ระยะเวลาที่มีความเหมาะสม ผู้สูงอายุให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลองจริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและกักรองกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แบบวัดความเศร้าในผู้สูงอายุไทย แบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น ฉบับภาษาไทย และแบบประเมินความพึงพอใจในชีวิต ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมชุมชนอื่น ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยแบบประเมินความพึงพอใจในชีวิตนำมาหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .76 และแบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น ฉบับภาษาไทย นำมาหาความเชื่อมั่นด้วยวิธี Test-Retest Method ได้ค่าความเชื่อมั่น .92

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนของการวิจัยเป็น 2 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ และระยะดำเนินการ

1. ระยะเตรียมการ ก่อนดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1.1 ระยะเตรียมเข้าพื้นที่

1.1.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตจากคณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาเสนอต่อนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี เพื่อขออนุญาตและอำนวยความสะดวกในการเยี่ยมบ้านในตำบลที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่

1.1.2 ผู้วิจัยคัดกรองผู้สูงอายุตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยใช้แบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้นฉบับภาษาไทย (MMSE Thai-2002) ร่วมกับการวินิจฉัยโดยแพทย์เพื่อคัดกรองให้ได้ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมที่แท้จริงและความรุนแรงระดับน้อย ได้ผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติ จำนวน 24 คน สุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มละ 12 คน

1.1.3 ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ในการศึกษา ขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล และชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ โดยคำตอบหรือข้อมูลทุกอย่างนั้น ผู้วิจัยถือว่าเป็นความลับและนำมาใช้เฉพาะในการศึกษาครั้งนี้เท่านั้น และให้ผู้สูงอายุลงนามยินยอมในใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย หลังจากนั้นจึงดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย

1.2 การเตรียมผู้ช่วยวิจัย

ในการเตรียมผู้ช่วยวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้มีผู้ช่วยวิจัย 1 คน เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ ผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่สัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมตามแบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น แบบประเมินความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ การเตรียมผู้ช่วยวิจัยประกอบด้วย ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล วิธีการดำเนินการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ช่วยวิจัย อธิบายแบบสัมภาษณ์ ข้อคำถาม และวิธีการจดบันทึก นอกจากนี้ให้ผู้ช่วยวิจัยทดลองใช้แบบสัมภาษณ์จริง โดยสัมภาษณ์ผู้สูงอายุจำนวน 3 ราย ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญในการเก็บข้อมูล

1.3 การเตรียมผู้วิจัย

เนื่องจากกระบวนการระลึกถึงความหลัง ผู้บำบัดต้องมีคุณสมบัติคือ ต้องมีความแม่นยำในการระบุกระบวนการระลึกถึงความหลังของผู้สูงอายุแต่ละราย และต้องมีทักษะของการสนทนาเพื่อการบำบัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงเข้ารับการฝึกปฏิบัติการใช้โปรแกรมการระลึกถึงความหลังในผู้สูงอายุจากผู้เชี่ยวชาญ และเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การใช้เทคนิคทักษะให้เกิดกระบวนการให้การปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความชำนาญมากขึ้น

2. ระยะดำเนินการทดลอง

2.1 กลุ่มทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็นเวลา 6 สัปดาห์ แบ่งออกเป็น 9 ครั้ง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง มีรายละเอียดดังนี้ สัปดาห์ที่ 1-4 เป็นระยะดำเนินการทดลอง สัปดาห์ที่ 4 ครั้งที่ 8 เป็นระยะสิ้นสุดการทดลองและสัปดาห์ที่ 6 เป็นระยะติดตามผล เพื่อทำการประเมินผลหลังการทดลองเสร็จสิ้น 2 สัปดาห์ โดยดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

2.1.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยเข้าพบผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมและญาติที่บ้าน โดยดำเนินการสร้างสัมพันธภาพ แนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการวิจัย และ ประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ พร้อมทั้งให้ผู้ช่วยวิจัยสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมตามแบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินความผาสุกในชีวิต ผู้วิจัยสอบถามญาติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ บุคคลที่ผู้สูงอายุใกล้ชิด ประวัติความเป็นมาของผู้สูงอายุ และนัดหมายผู้สูงอายุในสัปดาห์ที่ 1 ของการดำเนินการทดลอง

2.1.2 ระยะดำเนินการทดลอง

ครั้งที่ 1 สัปดาห์ที่ 1 (ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรม 30- 60 นาที)

ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุเป็นรายบุคคลครั้งแรกที่บ้าน กล่าวทักทาย ฝึกการรับรู้วัน เวลา สถานที่ บุคคล ดำเนินการระลึกความหลังอย่างมีรูปแบบ โดยการกำหนดหัวข้อตามระยะพัฒนาการของชีวิต หัวข้อที่กำหนดคือ การระลึกถึงความประทับใจในวัยเด็ก กรณีที่ผู้สูงอายุระลึกไม่ได้ ผู้วิจัยใช้ภาพนิ่งเกี่ยวกับของเล่นเป็นอุปกรณ์ในการช่วยกระตุ้น ถ้าผู้สูงอายุบางรายไม่มีประสบการณ์ที่ประทับใจเกี่ยวกับของเล่นในวัยเด็ก ผู้วิจัยยกตัวอย่างประเด็นสำหรับนำเสนอเพื่อการระลึกถึงความหลัง เช่น บ้านที่ผู้สูงอายุเคยอยู่ในวัยเด็ก การหลบภัยในสงครามโลกครั้งที่ 2 การเดินทางในอดีต เรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเกิด เป็นต้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสื่อสาร รับฟังอย่างตั้งใจ ไม่พูดแทรกซักถามและกล่าวชมเชย เพื่อกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้ระลึกถึงความหลังได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยสรุปเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุระลึกถึงให้ฟังสั้น ๆ และนัดหมายผู้สูงอายุเพื่อพบกันครั้งที่ 2 ในสัปดาห์ที่ 1 ให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวโดยเลือกเรื่องที่ประทับใจในวัยเด็ก เพื่อเล่าให้ผู้วิจัยฟังในครั้งต่อไป

ครั้งที่ 2 สัปดาห์ที่ 1 (ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรม 30- 60 นาที)

ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุที่บ้าน เป็นรายบุคคล ครั้งที่ 2 กล่าวทักทาย ฝึกการรับรู้วัน เวลา สถานที่ และบุคคล และดำเนินการทบทวนเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุเลือกย้อนระลึกถึงความหลังในครั้งที่ 1 หลังจากนั้นผู้วิจัยให้ผู้สูงอายุเล่าเรื่องที่ได้อธิบายไว้เกี่ยวกับความประทับใจในวัยเด็ก ถ้าผู้สูงอายุระลึกไม่ได้ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์ช่วยกระตุ้น เช่น โปรแกรมภาพนิ่งเกี่ยวกับหนังสือเรียน โรงเรียนใน

สมัยก่อน ชุมนักเรียนสมัยก่อน ภาพถ่าย ภาพเพื่อน ๆ เป็นต้น กรณีที่ผู้สูงอายุไม่ได้เรียนหนังสือ หรือไม่มีภาพถ่าย ผู้วิจัยยกตัวอย่างประเด็นสำหรับนำเสนอเพื่อการระลึกถึงความหลัง เช่น บ้านที่ผู้สูงอายุเคยอยู่ในวัยเด็ก การหลบภัยในสงครามโลกครั้งที่ 2 การเดินทางในอดีต เรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเกิด เป็นต้น โดยให้เล่าเรื่องที่ไม่ซ้ำกับครั้งที่ 1 ขณะที่ผู้สูงอายุเล่า ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสื่อสาร รับฟังอย่างตั้งใจ ไม่พูดแทรก ชักถามและกล่าวชมเชย เพื่อกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้ระลึกได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยสรุปเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุระลึกถึงให้ฟังสั้น ๆ และนัดหมายผู้สูงอายุเพื่อพบกันครั้งที่ 3 ในสัปดาห์ที่ 2 และให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวโดยเลือกระลึกถึงความประทับใจในวัยรุ่น เพื่อเล่าให้ผู้วิจัยฟังในครั้งต่อไป

ครั้งที่ 3 สัปดาห์ที่ 2 (ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรม 30- 60 นาที)

ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุที่บ้าน เป็นรายบุคคล ครั้งที่ 3 กล่าวทักทาย ฝึกการรับรู้วัน เวลา สถานที่ บุคคล และดำเนินการทบทวนเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุเลือกย้อนระลึกถึงความหลังในครั้งที่ 1 และ 2 จากนั้นให้ผู้สูงอายุเล่าเกี่ยวกับความประทับใจในวัยรุ่น กรณีที่ผู้สูงอายุไม่สามารถระลึกได้ ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์กระตุ้น เช่น ภาพงานประเพณีในสมัยก่อน ภาพถ่ายเพื่อนในช่วงอายุ 14-20 ปี เป็นต้น ถ้าผู้สูงอายุไม่มีสิ่งของดังกล่าว ผู้วิจัยยกตัวอย่างประเด็นสำหรับนำเสนอเพื่อการระลึกถึงความหลัง เช่น เพื่อนสนิท แฟนคนแรก กิจกรรมที่ทำในวัยรุ่น การแต่งกาย เป็นต้น ให้ระลึกได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสื่อสาร รับฟังอย่างตั้งใจ ไม่พูดแทรก ชักถามและกล่าวชมเชย ผู้วิจัยสรุปเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุระลึกถึงให้ฟังสั้น ๆ และนัดหมายผู้สูงอายุเพื่อพบกันครั้งที่ 4 ให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวโดยให้ระลึกถึงความประทับใจในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เพื่อเล่าให้ฟังในครั้งต่อไป ขณะดำเนินการวิจัยมีผู้สูงอายุ 1 คน เป็นโรคไตเฉียบพลันต้องเข้ารับการผ่าตัด

ครั้งที่ 4 สัปดาห์ที่ 2 (ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรม 30- 60 นาที)

ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุที่บ้าน เป็นรายบุคคล ครั้งที่ 4 กล่าวทักทาย ฝึกการรับรู้วัน เวลา สถานที่ บุคคล และดำเนินการทบทวนเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุเลือกย้อนระลึกถึงความหลังในครั้งที่ 1, 2 และ 3 หลังจากนั้นให้ผู้สูงอายุเล่าความประทับใจในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น กรณีที่ผู้สูงอายุระลึกไม่ได้ ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์ช่วยกระตุ้น เช่น สิ่งของภายในบ้าน รูปภาพการท่องเที่ยว รูปครอบครัว ภาพงานแต่ง เป็นต้น ถ้าผู้สูงอายุบางรายไม่มีภาพถ่ายหรือสิ่งของ ผู้วิจัยยกตัวอย่างประเด็นสำหรับนำเสนอเพื่อการระลึกถึงความหลัง เช่น ลูกคนแรก ชีวิตการทำงาน การแต่งงาน บ้านหลังแรก เป็นต้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสื่อสาร รับฟังอย่างตั้งใจ ไม่พูดแทรก ชักถามและกล่าวชมเชย ผู้วิจัยสรุปเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุระลึกถึงให้ฟังสั้น ๆ และนัดหมายผู้สูงอายุเพื่อพบกันครั้งที่ 6 ให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวโดยให้ระลึกถึงความประทับใจในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเพื่อเล่าให้ฟังในครั้งต่อไป ขณะดำเนินการวิจัยมีผู้สูงอายุ 1 คน มีหัวใจเต้นผิดจังหวะต้องเข้ารับการรักษา

ครั้งที่ 5 สัปดาห์ที่ 3 (ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรม 30- 60 นาที)

ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุที่บ้าน เป็นรายบุคคล ครั้งที่ 5 กล่าวทักทาย ฝึกการรับรู้วัน เวลา สถานที่ บุคคล และดำเนินการทบทวนเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุเลือกย้อนระลึกถึงความหลังในครั้งที่ 1, 2, 3 และ 4 หลังจากนั้นให้ผู้สูงอายุเล่าถึงความประทับใจในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น กรณีที่ผู้สูงอายุระลึกไม่ได้ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์ช่วยกระตุ้น เช่น สิ่งของภายในบ้าน รูปภาพการท่องเที่ยว รูปครอบครัว ภาพงานแต่ง เป็นต้น ถ้าผู้สูงอายุบางรายไม่มีภาพถ่ายหรือสิ่งของ ผู้วิจัยยกตัวอย่างประเด็นสำหรับนำเสนอเพื่อการระลึกถึงความหลัง เช่น ลูกคนแรก ชีวิตการทำงาน การแต่งงาน บ้านหลังแรก รถคันแรก เป็นต้น โดยให้เล่าเรื่องที่ไม่ซ้ำกับครั้งก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสื่อสาร รับฟังอย่างตั้งใจ ไม่พูดแทรก ชักถามและกล่าวชมเชย ผู้วิจัยสรุปเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุระลึกถึงให้ฟังสั้น ๆ และนัดหมายผู้สูงอายุเพื่อพบกันครั้งที่ 6 ให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวโดยให้ระลึกถึงความประทับใจในวัยผู้ใหญ่ตอนปลายเพื่อเล่าให้ฟังในครั้งต่อไป

ครั้งที่ 6 สัปดาห์ที่ 3 (ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรม 30- 60 นาที)

ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุที่บ้าน เป็นรายบุคคล ครั้งที่ 6 กล่าวทักทาย ฝึกการรับรู้วัน เวลา สถานที่ บุคคล และดำเนินการทบทวนเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุเลือกย้อนระลึกถึงความหลังในครั้งที่ 1-5 หลังจากนั้นให้ผู้สูงอายุเล่าถึงความประทับใจในวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย กรณีที่ผู้สูงอายุระลึกไม่ได้ให้ใช้อุปกรณ์ช่วยกระตุ้นเช่น ภาพถ่ายครอบครัว ภาพบุตร สิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับช่วงอายุนั้น ๆ เป็นต้น ถ้าผู้สูงอายุไม่มีภาพถ่ายหรือสิ่งของ ผู้วิจัยยกตัวอย่างประเด็นสำหรับนำเสนอเพื่อการระลึกถึงความหลัง เช่น ลูก ๆ ที่ภูมิใจ ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน งานอดิเรก เป็นต้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสื่อสาร รับฟังอย่างตั้งใจ ไม่พูดแทรกขัด ชักถามและกล่าวชมเชย ผู้วิจัยสรุปเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุระลึกถึงให้ฟังสั้น ๆ และนัดหมายผู้สูงอายุเพื่อพบกันครั้งที่ 7 ให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวโดยให้ระลึกถึงความประทับใจในวัยสูงอายุตอนต้นเพื่อเล่าให้ฟังในครั้งต่อไป

ครั้งที่ 7 สัปดาห์ที่ 4 (ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรม 30- 60 นาที)

ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุที่บ้าน เป็นรายบุคคล ครั้งที่ 7 กล่าวทักทาย ฝึกการรับรู้วัน เวลา สถานที่ บุคคล และดำเนินการทบทวนเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุเลือกย้อนระลึกถึงความหลังในครั้งที่ 1-6 หลังจากนั้นให้ผู้สูงอายุเล่าถึงความประทับใจในวัยสูงอายุตอนต้น กรณีที่ผู้สูงอายุระลึกไม่ได้ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์ช่วยกระตุ้น เช่น ใช้สิ่งของภายในบ้าน ภาพถ่าย บทเพลงต่าง ๆ เป็นต้น ถ้าผู้สูงอายุบางรายไม่มีภาพถ่าย สิ่งของ หรือไม่ชอบฟังเพลง ผู้วิจัยยกตัวอย่างประเด็นสำหรับนำเสนอเพื่อการระลึกถึงความหลัง เช่น การใช้ชีวิตหลังเกษียณ การเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อวัยเดียวกัน การทำบุญกุศล เป็นต้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสื่อสาร รับฟังอย่างตั้งใจ ไม่พูดแทรก ชักถามและกล่าวชมเชย ผู้วิจัยสรุปเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุระลึกถึงให้ฟังสั้น ๆ และนัดหมายผู้สูงอายุเพื่อพบกันครั้งที่ 8 ให้ผู้สูงอายุ

เตรียมตัวโดยให้ระลึกถึงความประทับใจในวัยสูงอายุตอนปลายถึงปัจจุบัน เพื่อเล่าให้ฟังในครั้งต่อไป

2.1.3 ระยะสิ้นสุดการทดลอง

ครั้งที่ 8 สัปดาห์ที่ 4 (ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรม 30- 60 นาที)

ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุที่บ้าน เป็นรายบุคคล ครั้งที่ 8 กล่าวทักทาย ดำเนินการทบทวนเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุเลือกย้อนระลึกถึงความหลังในครั้งที่ 1-7 หลังจากนั้นให้ผู้สูงอายุเล่าเกี่ยวกับความประทับใจในชีวิตปัจจุบัน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการรับรู้ในความสามารถและความภูมิใจเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของชีวิตโดยรวมของตนเองที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสื่อสาร รับฟังอย่างตั้งใจ ไม่พูดแทรก ชักถามและกล่าวชมเชย ผู้วิจัยสรุปเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุระลึกถึงให้ฟังสั้น ๆ ให้ผู้ช่วยวิจัยประเมินผู้สูงอายุตามแบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น และความผาสุกในชีวิต และนัดหมายผู้สูงอายุพบกันครั้งที่ 9 ในสัปดาห์ที่ 6

2.1.4 ระยะติดตามผล

ครั้งที่ 9 สัปดาห์ที่ 6 (ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรม 15 นาที)

ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุที่บ้านเป็นรายบุคคล ครั้งที่ 9 กล่าวทักทาย และผู้ช่วยวิจัยประเมินผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมตามแบบประเมินความผาสุกในชีวิต และแบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ และทำการยุติสัมพันธภาพ

2.2 กลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มควบคุมเป็นเวลา 6 สัปดาห์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ครั้ง โดยเริ่มครั้งที่ 1 สัปดาห์ที่ 1 เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล และประเมินสภาพสมองเบื้องต้น ครั้งที่ 2 คือสัปดาห์ที่ 4 เพื่อติดตามประเมินผลหลังการทดลองเสร็จสิ้น ครั้งที่ 3 สัปดาห์ที่ 6 เพื่อทำการติดตามประเมินผลหลังการทดลองเสร็จสิ้น 2 สัปดาห์ และดำเนินการส่งเสริมการระลึกถึงความหลังเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ระยะก่อนการทดลอง

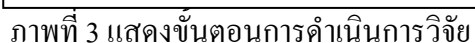
สัปดาห์ที่ 1 ผู้วิจัยเข้าพบผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมครั้งแรกที่บ้าน โดยดำเนินการสร้างสัมพันธภาพ แนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมกับให้ผู้ช่วยวิจัยสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมตามสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น แบบประเมินความผาสุกในชีวิต ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ และนัดหมายผู้สูงอายุพบกันครั้งที่ 2 ในสัปดาห์ที่ 4 ซึ่งห่างจากครั้งแรกเป็นเวลา 4 สัปดาห์

2.2.2 ระยะสิ้นสุดการทดลอง

สัปดาห์ที่ 4 ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุเป็นรายบุคคลที่บ้าน ครั้งที่ 2 กล่าวทักทาย ผู้ช่วยวิจัย เก็บข้อมูลหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที โดยสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมตามแบบ ประเมินความผาสุกในชีวิต และแบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้นตามแบบประเมินชุดเดิม ยกเว้น แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล กล่าวขอบคุณ และนัดหมายผู้สูงอายุพบกันครั้งที่ 3 ในสัปดาห์ที่ 6 ซึ่งห่างจากครั้งที่ 2 เป็นเวลา 2 สัปดาห์

2.2.3 ระยะติดตามผล

สัปดาห์ที่ 6 ผู้วิจัยพบผู้สูงอายุเป็นรายบุคคลที่บ้าน ครั้งที่ 3 กล่าวทักทาย ผู้ช่วยวิจัย เก็บข้อมูลหลังการทดลองเสร็จสิ้น 2 สัปดาห์ โดยสัมภาษณ์ตามแบบประเมินความผาสุกในชีวิต และแบบประเมินสภาพสมองเบื้องต้น ผู้วิจัยดำเนินการส่งเสริมการระลึกถึงความหลังเช่นเดียวกับ กลุ่มทดลอง กล่าวขอบคุณผู้สูงอายุและดำเนินการยุติสัมพันธภาพ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. นำโครงร่างวิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อพิจารณาและได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 (ภาคผนวก จ)

2. เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจัดทำเอกสารชี้แจงจุดประสงค์ และขั้นตอนในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลให้กับผู้สูงอายุทุกราย ขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลและชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธ การตอบรับหรือปฏิเสธจะไม่มีผลต่อผู้สูงอายุ และคำตอบหรือข้อมูลทุกอย่าง ผู้วิจัยถือว่าเป็นความลับและนำมาใช้เฉพาะการศึกษานี้เท่านั้น ให้ผู้สูงอายุลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ระหว่างการดำเนินการวิจัย ถ้าผู้สูงอายุไม่พอใจ ผู้สูงอายุสามารถออกจากกรวิจัยได้ก่อนที่การดำเนินการวิจัยจะสิ้นสุด โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล และการกระทำดังกล่าวไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการรับบริการสุขภาพ ผู้สูงอายุ ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นอันตรายต่อผู้สูงอายุ ขณะที่ดำเนินกิจกรรมถ้าผู้สูงอายุมีอาการผิดปกติ เช่น หายใจหอบเหนื่อย เวียนศีรษะ หน้ามืด ใจสั่น ผู้วิจัยจะหยุดและให้การดูแลรักษาพยาบาลจนกระทั่งมีอาการดีขึ้น ซึ่งตลอดการวิจัยพบผู้สูงอายุ 2 คน เจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจ และโรคไตเสื่อม

3. การพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยดำเนินการตามโปรแกรมการระลึกถึงความหลังร่วมกับการบำบัดเพื่อการรับรู้วัน เวลา สถานที่ และบุคคล เช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง หลังเสร็จสิ้นการทดลองในสัปดาห์ที่ 6 คือในวันที่ 16 กันยายน - 30 ตุลาคม พ.ศ. 2553

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ทั้งก่อนและหลังการทดลอง สร้างคู่มือลงรหัสและลงรหัสข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์แล้วไปคำนวณด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. คำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคะแนนความสามารถในการรู้คิด และคะแนนความพึงพอใจในชีวิต ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล
3. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการรู้คิด และคะแนนความพึงพอใจในชีวิต ในระยะ

ก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางวัดซ้ำ (Two-Way Analysis of Variance: Repeated Measure) แบบหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม

4. เมื่อพบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการรู้คิดและค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตมีความแตกต่างกันในแต่ละระยะการทดลอง จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการเปรียบเทียบเชิงพหุคูณแบบรายคู่ของบอนเฟอโรนี (Bonferroni)